

İnternette Müstehcenlik: Nerede başlar ve nerede biter?

Ayşe Karaca¹, Bahar Beyaznar²

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi, Bilgisayar Bilimleri Bölümü, İstanbul

² İstanbul Bilgi Üniversitesi, Bilgisayar Bilimleri Bölümü, İstanbul
akaraca@cs.bilgi.edu.tr, bbeyaznar@gmail.com

Özet: Sansür, internet dahil her türlü yayının devlet tarafından denetlenmesi ve gerekli görüldüğü taktirde yayınlamasına engel olunması ya da yayından kaldırılması uygulamasıdır. Devlet politikalarına göre genel olarak sansür, yayınlanan içeriğin ahlak dışı öğeler, hakaret ya da suça özendiricilik, şiddete yönlendirme, pornografik görüntüler, intihara yönlendirme, suç işlemeye teşvik, kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, devlet ve devlet anayasasına aykırı eylemler, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma ve fuhuş gibi nedenler barındırması sonucunda yasalar çerçevesinde uygulanmaktadır.

Bu araştırmada; sansür uygulanmasında önemli bir neden olan müstehcenliğin, internet kullanıcılarının karşılaştıkları müstehcen öğeler karşısında duydukları rahatsızlık sonucunda sansürün bir yaptırım olup olamayacağı incelenecektir.

Bu çalışma sırasında çeşitli yaş, meslek ve eğitim gruplarından kişilere sansürün gerekli görülüp görülmediği ve de istenilen sonucu verip vermediği üzerine anketler yapılacak, ayrıca hukuk, akademisyen, bilişim, tıp vb. gibi farklı alanlardan uzmanların görüşleri alınacaktır. Anket sonuçları ve uzmanların görüşleri doğrultusunda, kişilerin internette müstehcenliğe ve sansüre bakış açılarını gösterecek istatistikler çıkarılacak ve sansürün etkinliği sorgulanacaktır.

Anahtar Sözcükler: İnternette sansür, Müstehcenlik.

Obscenity in Internet: Where does it start and where does it end?

Abstract: Censorship is the application of controlling any kind of publication that includes internet and disruption of publishing the content if it is necessary or blocking the material at all.

According to the governmental policies various kinds of censorship in internet has been applied in such cases; impulsion of indignity, violence and suicide, illegal publications and activities such as pornographic medias, sexual abuse of children and prostitution, gambling without permission, criminal provocation and distribution of narcotic materials.

In this research, obscenity which has a fundamental importance in censorship applications will be inspected regarding whether censorship is a sanction or not in the result of discomfort from obscene elements internet users come across on the web.

This study takes opinions of people from various age, occupation and education levels including experts from several fields such as law, information technologies and medicine via surveys about the relevance of censorship to the obscene materials in the internet. As a conclusion the efficiency of censorship applications in internet will be determined by the interpretation of statistical results produced from the survey.

Keywords: Censorship in the internet, Obscenity.

1. Giriş

İnternet; dünya çapında yayılmış, birbiriyle bağlantılı olup aralarında veri transferinin yapılabildiği yüzlerce bilgisayardan oluşan elektronik bir ağıdır. Temellerinin ilk olarak 1965 yılları sonlarında MIT'te çalışan Lawrence Roberts'in ARPANET ismini verdiği projesi ile telefon ağlarını kullanarak Machasuset ve Kaliforniya'daki ilk bilgisayarı birbirine bağlamasıyla atıldı. 1966 yılında Amerika'nın internet gelişiminden sorumlu ajansı DARPA'ya katılan Lawrence Roberts burada projesini geliştirdi.

1970'li yıllarda ilk elektronik posta'nın gönderilmesi ve tcp/ip protokollerinin geliştirilmesi ile ARPANET projesi kapsamında Norveç ve İngiltere arasında ilk uluslararası bağlantı yapıldı.

Ethernet ve Atlantik Paket Uydu Şebekesi'nin (SATNet) geliştirilmesiyle Amerika ve Avrupa birbirine bağlanarak uluslararası iletişim sağlandı. [1]

70'li yıllarda yapılan bu gelişmeleri, alan adlarının ilk kullanılmaya başlanıldığı 80'li yılların sonunda Tim Berners Lee'nin HTML'i geliştirerek World Wide Web (www) olarak bilinen bilgi paylaşım sistemini kurmasıyla ağ tarayıcıları aktif olarak kullanılmaya başlanması takip etti. [2]

İnternete çeşitli şekillerde, başlangıcından 1994 yılı sonuna kadar 110 ülke, 10,000 bilgisayar ağı, 3,000,000 dan fazla bilgisayar ve 25 milyonu aşkın kullanıcı bağlanmıştır. Bu sayı, web Sayfası kavramının kullanıma girdiği 1995 yılı içinde büyük bir patlama göstermiş ve 60 milyona ulaşmıştır. Bu sayının 1996 yılı içinde de, her ay yüzde 10 artması beklenmekteydi ve şu an Türkiye' de 5 milyon, dünyada toplam 300 milyon internet kullanıcısı olduğu sanılmaktadır. [3]

İnternetin sunduklarının, aktif olarak kullanılmaya başlandığı 90'ların ortasından

bugüne kadar, sağladığı servislerin (veri transferi, elektronik posta, vs.) yanı sıra içerik bakımından da gün geçtikçe akıl almaz bir boyut almıştır.

Dünyanın bir ucundan diğer ucundaki bir bilgiye, saniyelere varan bir hızla ulaşmak internetin asıl gücünün göstergesidir.

Yarattığı ekonomik ve sosyal anlamdaki başarı, 2010 Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmesini sağlayacak kadar önemlidir [4] fakat; bu sosyal ve ekonomik yönü aynı zamanda bu hizmetten yararlananlar ve bu hizmeti sağlayanlar arasında bir takım sorunlar doğurmuştur. Bu sorunlar anayasada; yayınlanan içeriğin ahlak dışı öğeler ve pornografik görüntüler barındırması, hakaret ya da suça özendiricilik, şiddete yönlendirme, intihara yönlendirme, suç işlemeye teşvik, kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, devlet ve devlet anayasasına aykırı eylemler, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma ve fuhuş şeklinde tanımlanmıştır. Bu sorunların pek çoğunu ilgilendiren müstehcenlik kavramı önemli olgulardan biridir.

2. Müstehcenlik Nedir?

Kökeni Arapça'daki *hücnat* kelimesi olan müstehcen; "açık saçık, edepsizce olan, çirkin ve uygunsuz" anlamına gelmektedir. Bu tariflerden hareketle müstehcenliğin ahlak kavramı ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Kişilere ve çağlara göre değişkenlik gösteren bir yapıya sahip olan ahlak, Anayasa Mahkemesi'nin 1963/128 esas, 1964/8 sayılı kararında tarif edilmiş ve genel ahlakın; belli bir zamanda, belli bir toplumun büyük çoğunluğunca benimsenmiş, kolayca anlaşılabilir ahlak kurallarının bütünü olduğu vurgulanmıştır. [5] Buradan yola çıkarak bireyin ahlak anlayışının, topluma genellenip genellenemeyeceğinin irdelenmesi gerekmektedir. Her ne kadar gelenekçi yapıda olan toplumlarda, ahlak konusunda kabul edilmiş bazı normlar olsa da, modernleşen

dünya içinde farklı coğrafyalardaki bireylerin farklı algıları sebebiyle müstehcenlik anlayışı bireyden bireye olduğu gibi toplumdan topluma da farklılıklar göstermektedir.

Uluslararası farklılıklara baktığımızda, 2008'in Kasım ayında İran'da cinsel ilişki halindeki kadın ve erkek figürlerine benzetildiği ve müstehcen oldukları gerekçesiyle iki zeytin ağacı kesilmiştir. [6] Türkiye'ye bakıldığında ise; 2 Şubat 2010 tarihli habere göre Diyarbakır'da eşinden ayrıldıktan sonra sekreter olarak çalışan Gülseren Tanrıkut, askılı giymesi sebebiyle komşularının ayıplamasına maruz kaldığı için abisi ve üvey babası tarafından öldürülmüştür. Katiller dava 2. kez görüşülürken TCK'nın 82/1-d maddesine göre ağırlaştırmış müebbet hapis cezasına çarptırılmalarına rağmen, mahkeme cinayetin haksız tahrik altında işlenmesi gerekçesiyle cezalarda indirim yapmıştır. Mahkemeye göre; haksız tahrik olarak nitelendirilen, maktulün kapalı toplum ve tutucu aile çevresi içinde ailesini küçük düşürecek şekilde yaşamaya devam etmesidir. [7]

TCK'da müstehcenlik özellikle 5237. kanunun 226. maddesinde ve 5651. kanununda ele alınmıştır. 226. madde müstehcenliğin tanım ve kapsamını irdelerken, 5651. kanun ise internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesini incelemektedir. [8] [9]

Müstehcenliğin detaylandırıldığı 226. maddede, her ne kadar neyin müstehcen olduğu açık bir şekilde ifade edilmiyor olsa dahi müstehcen unsurlar barındıran görüntü, yazı veya sözleri içeren öğelerin yayınlanmasına veya yayınlanmasına aracılık edilmesine, çeşitli durumlarda bulundurulmasına dair suç kabul edilen esaslar yer almaktadır. Müstehcenliğe dair en kesin ve en ağır yaptırımı olan suçlar 4 ve 5. bentlerde belirtilmiştir. Bu bentlere göre; şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten,

ülkeye sokan, satışı arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişiler hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası var iken bunları çocukların görmesini, dinlemesini ve izlemesini sağlayan bireylere altı yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası verilmektedir. Bunun yanında 5651. kanunda özellikle içerik, erişim ve yer sağlayan ayrıca içerikten faydalanan açısından mesuliyetler incelenmiştir. Kanunda; içerik sağlayıcının, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu olduğu, bağlantı sağladığı her hangi bir içerikten sorumlu olmadığı ve bununla beraber internet ortamında yayınlanan içeriklerin müstehcenlik de dahil olmak üzere farklı suçlara dair şüphe yaratması durumu ile ilgili maddeler müstehcenlik konusu ele alındığında özellikle dikkat çekmektedir.

Yasada özellikle belirtilmiyor olsa da müstehcenlik çoğu zaman pornografik ve erotik kelimeleri ile karıştırılmaktadır. Erotik kelimesi köken olarak Fransızca Eros kelimesinden gelmekte olup sözlük anlamı; “aşkla ilgili olan, aşkı anlatan, şehvi, şehvanidir”dir. Pornografi kelimesi de Fransızca'dan dilimize geçmiş olup, “açık saçık yayın veya resim, edebe aykırı kitap veya resim” olarak tarif edilmiştir. [6]

Aslında yasada müstehcenlik kavramı altında pornografi yada erotizmden bahsedilmediği için herhangi bir içeriğin pornografik mi erotik mi olduğunun ayrımının iyi yapılması ve yasaya uygun olarak suç kabul edilen içeriklerin saptanması gerekmektedir. Çünkü belirli bir bireye pornografik gelecek içerik bir başka birey tarafından erotik şeklinde tanımlanabilir.

3. İnternetteki Aramalarda Müstehcenliğin Yeri

İnternet üzerinde aranılan veriye ulaşmak için en fazla arama motorlarının kullanıldığı istatistiksel bir gerçektir. Dünya çapındaki eğilimlere göz atıldığında Alexa'dan (www.alexacom) alınan verilere göre ilk

üçte; birinci sırada Google (www.google.com), üçüncü sırada Yahoo! (www.yahoo.com) olmak üzere, iki tane arama motoru bulunmaktadır. [10]

Türkiye'ye göz attığımızda ise Dünyadaki genel eğilime paralel olarak; Alexa'dan alınan verilere göre yine ilk üçe bakıldığında 1. ve 3. sırada GoogleTürkiye (www.google.com.tr) ve Google olmak üzere iki adet arama motoru bulunmaktadır. [11]

Arama motorlarının öneminin hem ulusal hem de yerel açıdan bu kadar önemli olması internet üzerinde uygulama geliştiren bireyleri, kullanıcıların ihtiyaçlarına göre özel olarak tasarlanmış arama motorlarının geliştirilmesine yöneltmiştir. Buna örnek olarak heatseek (<http://www.heatseek.com>) ve hounddog (http://actualdownload.com/Hound-Dog---Adult-Content-Fetcher_details.html) gibi yetişkinlere özgü erotik ve pornografik içerikler barındıran video ve görüntülerin bulunduğu özel arama motorları gösterilebilir.

Dünya genelinde 4. Türkiye'de ise 5. sırada bulunan youtube'dan yola çıkarak görüntünün ve görüntüyü paylaşmanın önemi de yazılım geliştiriciler tarafından fark edilmiş ve bu sebeple porntube (<http://www.porntube.com/>) ve redtube (<http://www.redtube.com/>) gibi porno ve erotik görüntüler içeren siteler oldukça popülerlik kazanmıştır. Fakat bu gibi sitelerin herhangi bir kısıtlama ve yaş sınırı olmaksızın ulaşılabilir olması ve zaman zaman içerikte yasa tarafından ceza gerektirecek unsurlara rastlanması, durumu problematik hale getirmiştir.

Her ne kadar Alexa'dan alınan verilere göre Türkiye'de en çok ziyaret edilen ilk 100 site içerisinde pornografik veya erotik içeriklere sahip iki adet site bulursa da (xhamster, livejasmin) -ki bu siteler yapılan araştırmalar sonucunda Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından erişime engellenmiştir- kapatılan sitelere farklı proxy server'ların kullanılması yada dns ayarlarının değiştirilmesiyle erişim sağlanabilmektedir.

Yine aynı site verilerine göre engelli adreslere giremeyenler için link üreten bir proxy sitesi olan ktunnel'in (www.ktunnel.com) 65. sırada olacak kadar popüler olması engellenen sitelerin başka siteler kanalıyla ulaşılabilirdiğinin kanıtıdır. Fakat bu durum aynı zamanda ilk yüz içerisinde de sadece iki müstehcen sitenin olmasını gölgeye düşürecek bir durumdur. Çünkü ktunnel gibi proxy siteleri, kullanıcının ulaşmak istediği siteler için kullanıcıya özel, tek kullanımlık linkler üretir ve bu da kullanıcının eriştiği sitenin başka kullanıcılar tarafından da sıkça ziyaret ediliyor olsa dahi istatistiklerde çok ziyaret edilen bir site olarak görünmesini engelleyecektir. Googletrends'ten (<http://www.googletrends.com>) alınan verilere göre Türkiye için her ne kadar ilk onda yer alan kelimeler içerisinde müstehcenliği çağrıştıracak bir kelime bulunmasa da, seks ve porno gibi müstehcenlik içeren bir kelime arandığında sonuçlar oldukça farklıdır. Örneğin seks ve porno kelimeleri Şubat 2009'dan bugüne kadar Google'da yapılan aramalar doğrultusunda kullanıcılar tarafından %70'lere varan bir ilgi görmüş ve özellikle Türkiye'nin Malatya, Diyarbakır ve Erzurum gibi doğu bölgelerinde artılmaktadır. Her ne kadar seks ve porno kelimeleri kadar ilgi görmüyor olsa da %50'lerdeki oranı ile "çocuk pornosu" da Diyarbakır ve Erzurum gibi özellikle Türkiye'nin doğu bölgelerinde artılmıştır.

Dünya genelindeki aramalara bakıldığında, burada ortaya çıkan veriler bir takım sebepler nedeni ile çok sağlıklı nitelendirilmemektedir çünkü örneğin porno kelimesinin dünya genelinde ne kadar arandığına bakıldığında, her ne kadar Türkiye 3. sırada gözüküyor olsa da kelimenin başka dillerdeki karşılığının porno olmaması Dünya çapında bu kavram altında yapılan aramaları egale etmektedir. Zira bir Amerikalı vatandaşın porno aramak için yazacağı kelime "porno" değil "porn" olacaktır. Yine aynı şekilde sex kelimesinin arama popülarlığına bakıldığında Türkiye ilk onun içerisine bulunmamaktadır. Ama

buradan yola çıkarak Türkiye'de seks içerikli sitelerin aranmadığı söylenemez zira pek çok Türk vatandaşı seks içerikli bir site aramak istediğinde kelimenin Türkçesi olan "seks" kelimesini kullanacaktır.

4. İnternette Uygulanan İçerik Kontrolü

Her türlü bilginin günümüzde oldukça hızlı ve kolay bir biçimde ulaşılır olması her ne kadar teknoloji ve insanlık adına bir gelişme olarak değerlendirilse de, içeriğin kontrol edilemez oluşu pek çok sorunu beraberinde getirmiştir.

Ağustos 1995'ten Ocak 2010 yılına kadar olan verilere göre [12] internet üzerinde kayıtlı 206,741,990 site bulunmaktadır ve bu rakamın yaklaşık %40'ı kadari aktiftir. Bu rakamlar göze alındığında internet üzerindeki sitelerin içeriklerinin takip ve kontrol edilmesinin oldukça zor olduğu görülmektedir.

İnternet üzerindeki site sayısı her ne kadar günden güne artıyor olsa dahi içeriğin yasa da belirtilen sınırları aşp aşmadığı devlet tarafından kontrol edilmektedir. Devlet bu sitelerin kontrolü için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na görev vermiştir. Esasen; 2005 Temmuz ayından bu yana aktif halde çalışmalarını sürdüren bu kurum, önceleri teknik, hukuk ve idari uzmanlık olmak üzere 3 ana birimde hizmet vermekte iken, 2007 Mayıs ayından bu yana İnternet Daire Başkanlığı'nın oluşturulmasıyla 4 ana birimde çalışmalarına devam etmektedir.

İnternetteki içerik kontrolünü Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı yapıyor olsa da; sitenin içerdiği öğelere bakılarak siteye erişimin engellenip engellenmeyeceği aslen adli makamların kararına bağlıdır. Bir sitenin kapatılmasının nedenleri; yasada belirtildiği gibi, yayınlanan içeriğin ahlak dışı öğeler, hakaret ya da suça özendiricilik, şiddete yönlendirme, pornografik görüntüler, intihara yönlendirme, suç işlemeye teşvik, kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, devlet ve devlet

anayasasına aykırı eylemler, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma, fuhuş ve müstehcenlik kavramlarından herhangi birini kapsıyor olmasıdır. Bu nedenler içerisinde; müstehcenliğin ne kadar önemli bir rolü olduğu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından oluşturulan Bilgi İhbar Merkezi'ne 22 Ekim itibariyle gelen ihbarların %80'inin müstehcenlik, çocukların cinsel istismarı ve fuhuş gibi ihbarlardan oluşması sayesinde görülebilir. [13] Yine de ülkemizde yapılan siteye erişimin engellenmesi uygulamalarına bakıldığında bu yasağın hem adli makamlarca yani Cumhuriyet savcılıkları veya mahkemelerce hem de Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından verildiği görülmektedir. Ancak Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bu kararı verilebilmesi için İnternet sitesinin içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında olması gerekir. Yurt içi yayınlarda sadece çocukların cinsel istismarı ve müstehcenlik suçunda hâkim onayına sunmak şartıyla Başkanlık erişimin engellenmesi kararı alabilir. [14] Burada unutulmaması gereken bir nokta vardır ki;şikayet eden kişi ister Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na isterse herhangi bir adli makama başvuruda bulunmuş olsun, değişen tek şey sitenin engellenmesine farklı merciler tarafından karar verilecek olmasıdır. Her halükarda engelleme işlemini yapan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı olacaktır, zira kişi adli makamlara başvurduğunda da eğer sitenin engellenmesi için adli makamlarca yeterli gerekçe bulunursa adli makamlar da Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na başvuracaktır.

Bir sitenin engellenmesinde aslen uygulanan prosedür şu şekildedir: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ya vatandaşlardan gelen ihbarları -ki bu ihbarlar Bilgi İhbar Merkezi'nden (www.ihbarweb.org.tr) form doldurularak veya elektronik posta göndererek yapılabildiği gibi ilgili telefon numaraları aranarak da yapılabilmektedir- ya da adli makamlardan kendilerine sevk edilen kararları göz önünde bulundurarak şikayetçi olunan siteye erişimi engeller. Bu durum bazı

kullanıcılar tarafından sitenin kapatılması olarak algılanabiliyor olsa da aslen Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından erişimi engelleme yöntemi olarak alan adından erişim engelleme veya ip adresinden erişim engelleme yöntemleri kullanılmaktadır. [14]

Bir başka yanlış anlaşılan nokta da, bu erişim engellemelerin polis tarafından yapıldığıdır. Polisin işlevi sadece ihbarlar ve yapılan şikayetler doğrultusunda tespit yapmaktır. Bu tespit bir yandan şikayet ya da ihbar edilen eylemi kimin yaptığının ve bu kişinin fiziksel erişim bilgilerinin tespitidir. Bir yandan da şikayet ya da ihbar edilen eylemin gerçekten doğru olup olmadığının tespitidir. Polis yaptığı tespitleri bir dosya halinde basın savcılığına iletir, savcılık da bunu mahkemede inceleyip karara varır. Bu karar bazen herhangi bir işlem yapmaya gerek olmadığı yönünde olabildiği gibi bazen de yapılan tespitlerin bir suç içerdiğine ve cezalandırılmasına yönelik karar şeklindedir. [15]

Basın özgürlüğünü savunan önemli örgütlerden biri olan “Reporters Without Borders”ın yaptığı açıklamaya göre internet sansürü hiçbir kısıtlamanın olmaması, bir takım kısıtlamaların olması, gözetlemenin yapılması ve çok ağır kısıtlamaların olması şeklinde 4 ana başlık altında incelenmektedir. Örneğin bu verilere göre Ocak 2010'dan beri 30 bin link ve 4 bin internet sayfasının kapatılmasını, Googlecn (www.google.cn) arama motorunun pornografik içeriklerden tamamen arınmasını sağlayan Çin, internetteki içeriklere çok ağır kısıtlamalar yapanlar kategorisinde listelenmiştir. Yine aynı verilere göre Türkiye bir takım kısıtlamaların olduğu bir ülke olarak nitelendirilmiştir.

Her ne kadar dünya üzerinde diğer ülkelere göre kıyaslandığında Türkiye'deki sansür çok ciddi boyutlarda değilmiş gibi gözükse de sadece Haziran 2009 ile Eylül 2009 arasında 2600 site kapatılmış, Ocak 2010 itibari ile engelli internet sitesi sayısı 6000'i geçmiştir. ENGELLİ WEB'teki (www.engelliweb.com)

bilgilere göre engellenenler arasından 5550 sitenin mahkeme kararı belirtilerek engellendiği, 550 tanesinde her hangi bir mahkeme kararına ait bilgi bulunmadığı ve sadece 26 tanesinin erişim engelini kaldırıldığı belirtilmektedir.

Herhangi bir ihbar veya şikayet söz konusu olduğunda şikayet edilen sitenin içeriği incelenerek şikayetin ne kadar geçerli olup olmadığı tespit edilir. Daha sonra eğer şikayet geçerli bir sebeple yapıldıysa muhatap siteye erişilerek şikayet edilen içeriğin yayından çıkarılması istenir. Eğer içerik siteden kaldırılırsa sorun bu adımda bitecektir fakat eğer içerik kaldırılmazsa olay bir sonraki adım olarak mahkemeye taşınacaktır. Burada konulan içerikte var olan kişilerin bu içerikten haberli olup olmaması da önemli bir noktadır çünkü; kişinin haberi olmaması durumunda kişinin site sahibine tazminat davası açmak ve hukuki işlem yaptırmak hakkı doğacaktır. Daha öncede belirtildiği gibi 226. madde uyarınca suç kabul edilen içeriği yayınlayan, başka kullanıcıların erişmesine olanak sağlayan, dağıtan, depolayan ve link veren suçlu konumuna düşecektir. Yani site sahibinin suç içeren içeriğe link veriyor olması bile suç kabul edilmektedir. Zira bu sayede site sahibi suç kabul edilen içeriği diğer kullanıcıların erişimine hazır hale getirmektedir. [16]

Her ne kadar yetkili merciler site sahiplerini öncelikli olarak uyarmaları şartıyla bir takım tetkikler yaptıktan sonra bir siteye erişimin engellenmesine karar veriyor ve ilgili mahkeme kararını, kapatılma sebebini belirtmek durumunda olsa dahi erişimin engellenmesinin ülkemizde re'sen yapıldığı durumlara da rastlanmaktadır. Böyle durumlarda site sahipleri genel hukuk kuralları çerçevesinde bir üst mahkemeye başvurabilir. Örneğin; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı yaklaşık 225 bin üyesi olan GaBiLe (www.gabile.com) ve hadiGAYri (www.hadigayri.com) isimli gay ve lezbiyen kullanıcılar için sosyal iletişim sitelerine fuhuşa teşvik gerekçesiyle idari tedbir uygulamasına gitmiştir. Site sahipleri 5651 sayılı yasa gereği yurt dışında host

edilen sitelerin bildirim yapmadan erişimlerinin engellenebildiğini, kendi sitelerinde yurt dışına host edildiği için uyarılmadan kapatıldığını ifade etmiştir. Bunun üzerine site sahipleri sitelerin erişimlerinin mahkeme kararı olmadan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından re'sen engellendiğini söyleyerek Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na dava açmıştır. [17] Olaydaki ilginç nokta sitenin bir müddet kapalı kalması kamuoyunda tepki toplamış daha sonra site sahipleri tarafından açılan dava kazanılıp site tekrar erişime açıldığında üye sayısında yaklaşık 6000 kişilik bir artış gözüküştür.

5. İnternetteki Müstehcen İçeriklere Uygulanan Sansür ve İlgili Devlet Politikası

TCK'da 5651. yasa ile kabul edilen internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkındaki kanun tasarısının ele almış olduğu en önemli kriterlerden biri çocukların cinsel istismarı olup, internet üzerindeki pek çok kullanıcı tarafından desteklenmektedir. Toplumun en önemli fertlerinden biri olan çocukların cinsel istismarının sergilendiği içeriklerin yaygınlaşması, kolay erişilir hale gelmesi, çocuğa cinsel sevi duyan bireylerin bastırdıkları eğilimlerini eyleme dönüştürmelerine neden olabilir ve bu durum toplumda çocuğun cinsel meta olarak kullanımını arttırabileceği için tehlikelidir. Gelişmeler ailelerin çocuklarını istismar etmelerine kadar gidebilir. Görüntüleri izleyen kişilerin talebi ile çocuk pazarı oluşması ihtimali vardır. Aksi tutumlar toplumun konuya duyarsızlaşmasını sağlamaktadır. [18]

İnternet üzerinde; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından uygulanan sansürün önemli nedenlerinden bir diğeri de kişisel hak ve özgürlüklere hakarettir. Site sahibi herhangi bir kişi hakkında kişinin bireysel hak ve özgürlüklerine zarar getirecek, kişiliğini rencide edecek içerikleri yayınlaması durumunda yasanın yaptırımıyla

karşı karşıya kalacaktır zira içerik nedeniyle haklarının ihlâl edildiğini iddia eden kişi, içerik sağlayıcısına, ona ulaşmaması halinde yer sağlayıcısına başvurarak kendisine ilişkin içeriğin yayından çıkarılmasını ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabı bir hafta süreyle internet ortamında yayımlanmasını isteyebilir. [9]

Bunun haricinde, yasaya paralel olarak Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından bir siteye sansür uygulamasını gerektirecek fuhuş, intihar, kumar, suç ve şiddete, uyuşturucu maddelere teşvik gibi sebepler yasa tarafından genel olarak çocukları internet ortamının zararlı etkilerinden korumak amacıyla düzenlenmiştir. Ve bu sebeplerin içerisinde cinsel içeriği yüzünden bir siteye erişimin engellenmesi sansür uygulamalarının başında gelmektedir. Müstehcenlik kavramı altında incelenen cinsel içerikli sitelerin zararları zaman zaman sadece çocuklar için değil yetişkinler için de bir takım problematik durumların oluşmasına olanak sağlamaktadır.

Son yıllarda tüm dünyada en çok para kazanan internet siteleri arasında seks ve partner sitelerinin ilk sırada yer alıyor olması beraberinde bir takım riskleri de getirmektedir. 2006 başından itibaren hackerların bu tür kullanıcıların makinelerini ele geçirmeye yönelik trojan dağıtımına önem verdiği görülmektedir. Zira insanları trojan olan yere götürmenin en kolay yolu zaaf duydukları içeriğin yer aldığı sitelerdir. Hackerlar yükledikleri trojan'ler üzerinden bu tip kullanıcıların makinelerine port açabilmekte, makinedeki bilgileri kopyalayabilmekte, başka yerlere aktarabilmekte ve elektronik posta'ları yönlendirebilmektedir. [19]

Yasada bile tanımının çok net yapılmadığı müstehcenlik kavramının sınırlarını çizmek zaman zaman kullanıcılar ve hizmet sağlayıcılar açısından sorunlara yol açmaktadır. Zira Türkiye'de cinsel hatta "pornografik" içeriği izlemek yasak olmadığı için kapatma gerekçeleri genellikle muhafazakar vatandaşın "Bu sitede fuhuş

özendiriliyor” veya “Ahlaki değerlerimi rencide ediyor” türünden şikayetler üzerine, ve yine mahkeme kararı olmadan, sadece Telekomünikasyon Kurumu görevlilerinin ‘tedbir’ kararıyla yapılmaktadır. Ve bu durum internetteki sitelerin içeriğinin yasalara değil kişilere bağlı olduğu düşüncesini oluşturmakta ve bu da sansürün adli makamlardan ziyade kişilerin inisiyatifine bırakıldığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan mahkeme kararı olsa bile, yurt dışı kaynaklı sitelerin sahiplerinin Türk mahkemesine itirazla uğraşmayacak olması, sansürü otomatik olarak sürekli hale getirmektedir, böylece özellikle yabancı kaynaklı siteler engellendikleriyle kalmaktadır. Örneğin ateizmi veya evrim teorisini savunan pek çok site, basının gündeme getirdiği çok popüler olanları hariç, bugün hala erişime kapalıdır. [20]

Sansürün; demokratik hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya çalışması, pek çok kullanıcı tarafından doğru bulunmamaktadır. Ve toplumun bütünü için tek bir kişinin kararına bağlı olarak yapılıyor olması mevcut gün için bir çözüm olsa da gelecek için sorun teşkil edecektir. Devletin uyguladığı sansürden bağımsız olarak bireyler de çeşitli filtreleme sistemleri kullanarak uygunsuz buldukları içerikleri kendi kullanım alanlarında engelleyebilmektedirler. Gelişen teknoloji sayesinde yasaklanan sitelerin sayısının çok fazla oluşu ve bu tip sitelerin tek tek filtre programına tanıtılması prosedürünün zorluğu ortadan kaldırılmış ve Screen Shield Anti Porno Programı, Erkal Net Filtreleme, Volsoft Web Filtre, Eaxsoft Filtre gibi [21] geliştirilen yazılımlar sayesinde ev, okul, kütüphane, şirket ve internet cafe gibi çocukların kolayca erişebileceği yerlerde pornografik içerikli sayfaların anında analiz edilip, analiz sonucunda zararlı içerik bulunduğu takdirde siteye girilmesinin engellenmesi ile filtreleme yapılmaktadır. Fakat burada asıl sorun teşkil eden durum aranılan içeriğin gerçekten müstehcen içerik arama isteğiyle yapıp yapılmadığıdır. Yapılan incelemelerde bu çeşit filtrelemelerin her zaman anlamlı sonuçlar üretmediğine rastlanmıştır. Örneğin;

Herman Melville'nin ünlü romanı *Moby Dick* arandığında, arama içerisinde geçen *dick* kelimesi sebebi ile (tr. penis) bu tip filtrelerden bazıları müstehcen içerikli bir arama yapıldığını düşünerek arama sonucunu bloklamakta ve kullanıcıya göstermemektedir. Aynı durum Nasa'nın Mars'a gönderdiği keşif aracı Mars Explorer adlı kelime aratılmaya çalışıldığında da geçerli olmaktadır. Kullanıcı bu aracın adını arada boşluk olmadan, “Marsexplorer” şeklinde yazıp arattığında, kelimenin içerisinde geçen “sex” kelimesi (tr. seks) nedeniyle filtre sistemleri tarafından müstehcen içerik olarak algılanmaktadır.

Henüz Tunus, Mısır ve Amerika gibi ülkeler haricinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmasa da filtre yazılım programlarının yanı sıra müstehcen içerikleri kısıtlayan ve aranılan kelimenin anlam olarak içeriğini inceleyerek daha uygun sonuçlar çıkaran arama motorları da geliştirilmektedir. Bu arama motorlarından en bilinenleri GoogleIslamic (<http://islamicgoogle.com/>) ve Cathoogle'dir (<http://www.cathoogle.com/>). Bu arama motorları Google'ın özelleştirilmiş versiyonları olup müstehcen içerikli kelimelerin aranılması durumunda herhangi bir sonuç döndürmemektedir. Fakat bu arama motorlarının sahip olduğu muhafazakar kimlik (müslüman ya da katolik olmak gibi) pek çok kullanıcı tarafından antipatiyle karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra Google, bazı internet servis sağlayıcılarının(İSS), sundukları zararlı içerikli filtrelemeye alternatif getirmeye çalışmaktadır. Google, geliştirdiği çözümlerle anne-babalara, çocuklarının erişmelerini istemedikleri içerikleri kilitleyebilmelerini kolaylaştırmakta, çözümü kullanan ebeveynler, bu özelliği şifre ile değiştirilebilir olmaktan kurtarmaktadır. Güvenli Arama Filtresi ile sonuç sayfalarında aleni bir şekilde cinsellik içeren web sayfalarının görüntülenmesi önlenmektedir. [22]

6. Sonuç ve Değerlendirme

Bu akademik çalışmada, müstehcenlik konusunda bir araştırma yapılmış; insanların

müstehecenlik algısını ve devletin bu konudaki sansür uygulamalarına kullanıcıların bakışını incelemek için bir anket uygulaması yapılmıştır. Toplam 500 kişinin katıldığı çalışma sonuçlarına bakılacak olunursa; uygulamaya katılanların %51.4'ünün kadın, %48.6'sının erkek kullanıcılar olduğu ve yaş aralıklarının %42.6 oranında 25-29 yaş arası, %40.8 oranında 24 yaş ve altı, %8 oranında 30-34 yaş arası, %5 oranında 40 ve üzeri, %3.4 oranında 35-40 yaş aralığı şeklinde olduğu saptanmıştır. Katılımcıların meslek dağılımlarına bakıldığında; ilk 3 içerisinde, %37 oranında öğrenci, %13.2 oranında mimar, mühendis ya da iç mimar, %10 oranında programcı, yazılımcı ya da analist bulunmaktadır. Katılımcıların %77'sinin bekar, %22'sinin evli, %0.8'inin boşanmış ve %0.2'sinin dul olduğu gözlemlenmiştir. En son bitirdikleri okul göz önünde alındığında ilk 3'ü; katılımcıların %58.4 ile üniversite, %25.8 ile lise, %14 ile yüksek lisans mezunları oluşturmaktadır.

Katılımcılara herhangi bir web sitesinde gördükleri hangi tür reklamlardan, ne kadar rahatsız oldukları sorulduğunda; katılımcılar %39.8'i cinsel sağlık ürünü reklamlarını, %61.9'u porno içerikli reklamları çok rahatsız edici, %30'u arkadaşlık sitesi reklamlarını rahatsız edici bulmuş, %53'ü promosyon ve indirim reklamlarının herhangi bir etkisi olmadığını, tanıtıcı ürün reklamlarının ise %33.9 oranındaki eşitliği ile etkisi yok ve olmasa daha iyi olur kategorilerinde değerlendirmişlerdir.

Katılımcılara müstehecenliği değerlendirme kriterliğine göre bir takım önermeler sunulmuş ve bu önermelere katılma durumlarının belirtilmesi istenmiştir. Sonuçlar aşağıdaki şekildedir:

- %46.3'ü “Devlet gerekli gördüğü takdirde internetteki herhangi bir içeriği kısıtlayabilir” önermesine kesinlikle katılmamakta,
- %38.4'ü “İnternet, içeriğin az da olsa kısıtlanması gereken bir yerdir” önermesine kesinlikle katılmamakta,

- %28.3'ü “Toplumun genelini kapsayacak bir müstehecenlik kavramı vardır.” önermesine kesinlikle katılmakta,
- %26.9'u “Müstehecenlik, sadece çocuklar yönünden önlem alınması gereken bir kavramdır” önermesine kısmen katılmakta,
- %28'i “İnternette müstehecenliğe kaçan ahlaksız içerikler kısıtlanmalıdır.” önermesine kesinlikle katılmakta,
- %42.1'i “Herhangi bir web sitesinin site üyelerinin paylaştığı uygunsuz içerik sebebiyle kapatılması doğaldır.” önermesine kesinlikle katılmamakta,
- %39.8'i “Google, Yahoo!, bing gibi arama motorlarında uygunsuz içerikler kısıtlanmalıdır.” önermesine kesinlikle katılmamakta,
- %40.2'si “İnternette uygunsuz içerikli dosyaların indirilmesi hukuken yasak olmalıdır.” önermesine kesinlikle katılmamakta,
- %40'ı “İçeriğin uygunsuzluğu tamamen bireyin anlayışına göre değişir, devletin bu konuda herhangi bir şekilde yaptırım olmamalıdır.” önermesine kesinlikle katılmakta,
- %51.8'i “Müstehecenlik anlayışı toplumdan topluma değiştiği gibi, aynı toplum içinde toplumsal değerlere bağlı olarak da değişir.” önermesine kesinlikle katılmaktadır.

Yapılan anketin sonuçlarına bakıldığında; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun internetteki herhangi bir içeriğin müstehecen olmaması şartıyla devlet tarafından sansürlenmesini hoş karşılamamaktadır. Aynı şekilde katılımcıların büyük bir çoğunluğu herhangi bir içerik yüzünden servis sağlayıcıların bloke edilmesinin veya

arama motorlarında filtreleme yapılmasının yanlış olduğunu düşünmektedir. Her ne kadar katılımcıların büyük bir çoğunluğu müstehcenlik kavramının bireyden bireye ve toplumdaki topluma değiştiğini savunsa da yine büyük bir çoğunluğun toplumun geneli için bir müstehcenlik kavramı olabileceğini önermesi, toplumda müstehcenlik kavramı altında bireylerin düşüncesinde bir netlik olmadığını ve müstehcen olarak kategorize edilebilecek ürünlerin sınırlarının pek çoğu açısından belirsiz olduğunu göstermektedir.

Buradan yola çıkarak; genel olarak çalışmanın ve anketin sonuçlarına bakıldığında devletin çocuk pornosu yahut yasanın 226.maddesinin 4.bendinde belirtilen müstehcen içeriklerin pek çok kullanıcı rahatsız ettiği ve bu gibi içeriklerin sansürlenmesinden yana olduğu görülmektedir. Ancak bunun haricinde kalan noktalarda internetteki müstehcenlik kavramının belirsizliğinden doğan sebepler ile kullanıcıların çoğu devletin uyguladığı sansürü uygun bulmamaktadır. Fakat müstehcenliğin yasa da dahi açık bir biçimde tanımlanmıyor olması, çeşitli uygulamalarda sansürün adli makamlarca değil re'sen uygulanıyor olması ve kimi durumlarda sitelerin sadece idari tedbir ile kapatılıp site sahiplerine açıklama yapılmıyor olması, sansürü internetin önemli bir boşluğu haline getirmektedir.

Müstehcenlik kavramının internet ortamında uygun bir şekilde değerlendirilebilmesi için yasa da anlaşılır ve detaylı bir açıklama yapılması ve sansürün kişi inisiyatifinde değil adli makamlarca uygulanması öncelikli olarak gözden geçirilmesi gereken çözümlerdir. Fakat bu sorunun uzun vadedeki en etkili çözümü, kullanıcıların bu konudaki eğitimlerinin artırılması, özellikle çocuklara uygun yaşa eriştiklerinde cinsel eğitim verilmesi ve böylece hem kullanıcı hem de paylaşılan kişi olarak bilinçli şekilde hareket edilmesini sağlanmak olacaktır.

7. Kaynaklar

[1] PCNet. (2004). *İnternet tarihini, belki*

duymamış olabilirsiniz!. Online.
<http://www.pcnet.com.tr/forum/internet-ag-ve-guvenlik/95391-internetin-tarihi-belki-duymamis-olabilirsiniz.html>

[2] Berners-Lee, T. (2001). *Tim Berners-Lee*. Online.
<http://www.w3.org/People/Berners-Lee/>

[3] Bilgi Portal (2006). *Kısaca İnternet Tarihi*. Online.
<http://www.bilgiportal.com/v1/idx/18/234/internetBilim-Szl/makale/internet-Tarihi.html>

[4] PCLab (2010). *Nobel Barış Ödülü'nün bu yıl ki adayı 'internet' oldu*. Online.
<http://www.pclabs.com.tr/2010/02/04/nobel-baris-odulunun-bu-yilki-adayi-internet-oldu/>

[5] Bilgi Portal (2006). *Kısaca İnternet Tarihi*. Online.
<http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/mustehcenlik.htm>

[6] Özel, C. (2003). *Müstehcenlik Kavramı*. Online.
<http://www.edebiyatdefteri.com/yazioku.asp?id=32085>

[7] Takvim Gazetesi. (2010). *Vicdan askıya alındı!*. Online.
http://www.takvim.com.tr/PolisAdliye/2010/02/02/vicdan_askiya_alindi

[8] Türk Ceza Kanunu. (2004). *Kanun 5237*. Online.
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>

[9] Türk Ceza Kanunu. (2007). *Kanun 5651*. Online.
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html>

[10] Alexa İnternet. (2010). *Top Sites*. Online.
<http://www.alexa.com/topsites>

[11] Alexa İnternet. (2010). *Top Sites in Turkey*. Online.
<http://www.alexa.com/topsites/countries/TR>

[12] netCRAFT. (2010). *January 2010 Web Server Survey*. Online.

http://news.netcraft.com/archives/web_server_survey.html

Muzır Neşriyatı Filtreleyebilecek. Online
<http://www.turk.internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=25723>

[13] Bizim Haber. (2009). *İnternette en çok şikayeti 'müstehcenlik' alıyor.* Online.
<http://www.bizimhaber.com/haber-İnternette-en-cok-sikayeti-mustehcenlik-aliyor-240392/>

[14] Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı. (2007). *Kısaca İnternet Tarihi.* Online.
<http://www.tib.gov.tr/kat/sss#>

[15] Şengör, A. (2006). *Müstehcenlik nerede başlar?.* Online.
<http://www.turk.internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=16860>

[16] Şengör, A. (2006). *İrtibat Bilgileri Eksik Sitelere Kapatma Yapılıyor.* Online.
<http://www.turk.internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=16861>

[17] finanstrend (2009). *Kapatılan Gabile.com TİB'e dava açıyor.* Online. <http://www.finanstrend.com/haber/38257/Kapatil%C4%B1lan-Gabile.com-T%C4%B0B%27e-dava-a%C3%A7%C4%B1yor>

[18] Yedig, S. (2004). *İşporta tezgahındaki şifresi: Değişik bir şey deneyin.* Online.
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=222286>

[19] Şengör, A. (2006). *Seks Sitelerinden Trojen Bulaşması Yaygın.* Online.
<http://turk.internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=16863>

[20] Vatan Gazetesi. (2009). *4 ayda 2600 site kapatıldı.* Online.
http://haber.gazetevatan.com/haberdetay.asp?detay=4_ayda_2600_site_kapatildi&tarikh=25.09.2009&Newsid=261101&Categoryid=43

[21] teakolik. (2007). *İnternet Filtre Programları ve İnterneti kontrol etmek!.* Online.
<http://www.teakolik.com/internet-filtre-programlari-ve-interneti-kontrol-etmek/>

[22] Çehreli, M. (2009). *Google Kullanıcıları*